

merkél a csönd”, „ezt a tavaszt elkapkodta az / orgona. Még illatozni se ma- / radt ideje”. Ahogy ezek a gondolatfutamok, amelyek mintegy a japán versforma megnagyobbított változataiként kerülnek elő a kötet lapjain, az elengedettebben fogalmazó költőt mutatják, az eredeti tizenhét szótagos versforma sem tűnik számára idegennek: „csak az évszám új, a napok / ugyanazok. Kőben a kagyló”, „barna pókocská simul karom- / ra, sétálgatunk napestig”, „rögvest tavasz lesz. Egy fehér / kavics lüktet a folyóparton”.

A részenkénti kóstolgatással és az egy ültő, folyamatos olvasással egyaránt elsajátítható kötet olyan tisztázás a mai könyvrengetegben, amelyért nagyon érdemes fölbújni ezt a virágos-burjános vadont; ha innen nézed: csupa mélység, csöndesen elbeszélt titkokkal és félelmekkel, ha onnan: csupa kedély, rajongás, diákos lányimádat, ha amonnet: finom irónia, önfegyelmező abszurd. Az *időközben* zárásául azt írja Villányi László: „úgy szólalj meg, ahogyan elered / az eső”. Hát, íme a költészet, amikor elered, mint az eső: mi egyébért, ha nem azért, hogy összekösse az eget a földdel?

KELEMEN LAJOS

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2003,*
36 oldal, 1200 Ft)

Johannes szívderítő temetése (Kortárs norvég novellák)

„Talán az élet maga is a betegség tünete, mindhalálíg tartó szeminárium az elbúcsúzás művészetéről...” – tűnődik a három halálos beteg, ágyhoz kötött öregember Sigmund Jensen ironikus novellájában. Egyszerűségükben is zavarba ejtően pontos képet adnak korunk emberének legmélyebb szorongásairól a kortárs skandináv irodalmat felkaroló Scholar Kiadó új kötetének novellái. A norna.litt fordítócsoporthoz fiatal tagjai az északi irodalom egyik fontos és a nyugat-európai közönség előtt jól ismert, ám a magyar olvasó által eddig alig hozzáférhető szeptetnek bemutatására vállalkoztak. A tizenhárom írást felvonultató kötetben éppúgy megtaláljuk a magyar közönség számára is ismerős alkotók – Hanne Ørstavik, Johan Borgen, vagy éppen a *Sofie világa* című nagysikerű regénnyel nálunk is bemutatkozó Jostein Gaarder – novelláit, mint az 1990-es években indult, számunkra teljesen ismeretlen norvég írógeneráció munkáit, a tömör formanyelvet alkalmazó Merethe Lindströmtől a skandináv média háborús tudósítójaként is dolgozó Åsne Seierstadig. A kötetben több, rangos irodalmi díjakkal kitüntetett szerző is helyet kap.

A téma, az atmoszféra, a megformálás jellegzetesen skandináv, ám

a problémák, melyekkel e novellák hősei szembesülnek, általánosan emberiek, és a kötet nem kívánja meg az olvasótól a skandináv viszonyok vagy hagyományok ismeretét. Az apró történetek, mozzanatok világa ez, ahol nagy tettekre és szavakra nincs többé szükség, s ahol minden menekülési kísérlet értelemszerűen abszurd. Frode Grytten novellájának főhőse hiába próbálja eltenni láb alól felesége gyűlölt ölelét; Håvard Syvertsen esendő figurája kétségbeesetten és céltalanul lézeng a kihalt nagyvárosban, feldolgozhatatlan emlékeitől hajszolva; Sidsel Mørch hősnője görcsösen próbál kommunikálni elérhetetlen távolságba került felnőtt lányával; Ingvar Ambjørnsen írásában az öregember mindennapjait az egerekkel vívott groteszk harca tölti ki. Minden egyes novella rejtett kérdésfeltevés az élet – emberi vagy akár állati élet – valódi értékéről. Sajátosan korunkbeli jelenséget boncolgatnak a kötetben szereplő írások: hőseink nem megélhetési problémákkal vagy megoldhatatlan társadalmi kérdésekkel, hanem legmélyebben titkolt félelmeikkel, saját ürességükkel, kapcsolataik életképtelenségével szembesülnek. A kiégett, magánytól szenvedő figurák mélyén azonban valami kortól és kultúrától független szorongás és bizonytalanság lapul, melyet a szerzők sebészi pontossággal és hűvös tárgyilagossággal tár-

nak az olvasó elé, hol izgalmasan összetett, hol egyszerű és tömör kompozíciójú, mégis sokrétű szövegekben. A szorongatott, összezavarodott szereplőkben, a kommunikálni képtelen anyában és lányában, a szeretetre vágyó, ám egymástól elforduló férjben és feleségben, a mindennel leszámoló, hátborzongatóan nyugodt fiatal fiúban, a saját nyomorúságával cinikusan dacoló öregemberben nem ritkán magunkra, saját élethelyzeteinkre ismerhetünk.

A szó legigazabb értelmében realista, sokszor rejtetten pszichologizáló művek ezek, melyek tematikai hasonlóságuk dacára más-más szemszögből, sokszínűen közelítik meg a modern kor emberét, nem nélkülözik a – néhol fekete humorba hajló – ironiát, és tág teret adnak a különféle értelmezési lehetőségeknek. Fel-feltűnik a megoldás, egy jobb, élhetőbb élet ígérete is – de ennek kulcsa pontosan a jelen megértésében, a problémákkal és félelmekkel való szembenézésben és azok kimondásában rejlik. S még ha a novellák szereplői gyakran nem is jutnak el eddig a felismerésig, és nem látják meg az összefüggéseket, a velük azonosuló olvasó igen.

Irodalmi szempontból különösen érdekesek Jan Kjarstad és Bjarte Breiteig meglepő szerkesztésű novellái, illetve Kjell Askildsen műfajteremtő, minimalista prózája. A kötet igényes körkép ad a kortárs norvég novellairodalomról, mely-

nek sajátos stílusát és atmoszféráját a fordítások találóan adják vissza.

LYUBLJANOVICS KYRA VERONIKA

(*Scolar Kiadó, Budapest, 2003, 208 oldal, 1200 Ft*)

Abszolút semmi köze a szexhez (Kortárs dán elbeszélők)

A borús hangulatú irodalmi kalandok iránt fogékony olvasó számára rendkívüli élményt kínál e válogatás, melyben a dán novellisztika elmúlt húsz évének legegységesebb hangú képviselői kaptak helyet. A nálunk javarészt még ismeretlen fiatal szerzők a nyolcvanas évek végén és a kilencvenes évek elején kezdték írói pályájukat, tehetségükre, műfaji keretektől független alkotói tudatosságukra jellemző, hogy sokuk nevét lírikusként és regényíróként is elismerés övezi Dániában. Műveikben bőséggel merítenek az újabb kori skandináv irodalom hagyományosan realista/naturalista szellemiségéből, választott formanyelvük azonban már inkább a modern minimalista próza hatásait mutatja, s nem idegen tőlük az abszurd és a fantasztikum irányába mutató kompozíciós elemek használata sem.

A kötet elbeszélései sokszínűségük ellenére is felfűzhetők egy per-

manens gondolati szálra, mivel érezhetően közös bennük a szereplők testi-lelki egyensúlyvesztésének, néhány esetben érzelmi-erkölcsi devianciájának kíméletlen ábrázolása. Furcsa, helyenként megdöbbentő végkifejlettel bíró történetek elevednek meg e lapokon, olyan világba csöppenünk, ahol, látszólag, lehetetlen elkerülni az elviselhetetlenség határát is át-átlépő élethelyzetek felé sodródást, az alacsony ingerküszöbű létezés lélekhalálszerű állapotát vagy éppen a (kis)polgári felszín alatt rejlő, de már alig leplezett, nemritkán nyers erőszakhoz vezető indulatok elszabadulását. Szinte minden írásban diszharmonikussá vált életek, tönkrement emberi kapcsolatok megrázó epizódjai villannak fel, pillanatfelvételekből álló sorstörédek, melyek kor- és körképként tartanak eléink tükröt, pontosan úgy, ahogy Peter Høegh szimbolikus novellájának *torzítatlan* valóságot mutató tükre teszi. A látvány persze kevésbé örömteli, a diagnózis viszont annál nyilvánvalóbb: bár fikció, mindez mégis rólunk, mai emberekről szól, jobban mondva rólunk *is* szólhat. Nem nehéz tehát azonosítani a társas magány okozta szenvedést, a hétköznapi egyhangúságában őrlődő ember klauszrofóbiáját, az apatikus cselekvésképtelenséggel éles kontrasztba állított önpusztító hajlamot vagy akár a másik fizikai-szellemi megalázásának perverz vágyát.